

Werk

Titel: Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici Parisiensis De Sibylla

Untertitel: Libri tres

Autor: Petitus, Petrus

Verlag: Lankisch; Guntherus

Ort: Lipsiae; Lipsiae

Jahr: 1686

Kollektion: VD17-Mainstream

Gattung: Altertumskunde

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN737373385

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN737373385>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=737373385>

LOG Id: LOG_0013

LOG Titel: Caput I. - Caput VI.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

PETRI PETITI

Philosophi, & Doctoris medici,

DE

SIBYLLA

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

*De patria & nomine proprio Sibyllæ.
Vnde Erythræa dicta sit. Seruii
error notatus.*

HActenus quæ ad naturam Sibyllæ & magis insignes proprietates attingere visa sunt, satis pro instituto accurate exposuisse videor; restant externa quædam & historica, in hoc libro explananda: in quibus constituendis multum negotii habent eruditi, neque conuenire inter se possunt. In hoc genere prima occurrit patria. Nam qui plures Sibyllas distinguunt, varia iis oppida & regiones, vbi natæ sint, assignent necesse est. Vnde variæ illis appellationes tribuuntur: Babylonia siue Chaldæa, Phrygia, Erythræa, Colophoniam, Libyssa, atque alia eiusmodi a locis sum-

pra

pta epitheta. Nos autem qui vnicam fuisse Sibyllam censemus, & probauimus, hanc patria fuisse Erythræam, atque ita appellandam ostendimus. Primum auctoritate Aristotelis loco sapius iam indicato e Variæ historiæ libello, qui inscriptus est θαυμασιῶν ἀνεκδιμήτων *admirationum auditionum*. Quem locum denuo hic legentibus ob oculos ponere nihil vetat: ἢν (Σίβυλλαν) πολυχρονωτάτην γενομένην παρθένου διαμεινᾶσαι Φασιν, ὅσων μὲν Ἐρυθραίαν, ὑπὸ Ἰωνῶν ἢ τὴν Ἰταλίαν κατοικούντων Κυμαίαν &c. *Quam, cum diu admodum vixerit, mansisse virginem ferunt, patria quidem Erythræam, a quibusdam autem Italiæ incolis Cumæam fuisse nuncupatam*. Clarum hoc Aristotelis testimonium est, & quod vna fuerit Sibylla, & quod ortu Erythræa. Cui alterum accedit Hermiæ philosophi in secundo commentariorum ad Phædrum Platonis: quo significatur, & Sibyllam Platoni memoratam in eo dialogo natione Erythræam fuisse, & Eriphylen seu Herophilen vocatam. ἐπεὶ αὐτήγε ἡ Σίβυλλα ἢ Ἐρυθραία πρὶ ἧς νῦν λέγεται, Εριφύλη ἐκαλεῖτο ἐξ ἀρχῆς. Idem & Senatus Romani auctoritate ostendi potest, quem Fenestella, non malus Romanarum rerum auctor, post Capitolii exustionem, in quo reconditi erant Sibyllæ libri, his cum æde incendio absumptis, ac instaurato ædificio, cum de Sibyllinis item reparandis deliberaretur, in eam sententiam venisse tradit, vt legati Erythras mitterentur, homines periti &

diligentes, qui carmina Sibyllæ conquisita Romam deportarent. Mandata est autem hæc provincia P. Gabinio, M. Otacilio, & L. Valerio, qui in eam ciuitatem profecti descriptos ibi a priuatis versus circiter mille Romam reportasse dicuntur. Quo patrum consulto & legatione vehementer id quod de Sibyllæ patria dixi, confirmatur. Neque enim Romani Erythras potissimum ea causâ triumuiros illos misissent, nisi iudicassent petenda inde esse Sibyllæ carmina, vbi natam fuisse perpetuo gentium consensu fama obtineret.

Neque vero obstat quod Cornelius Tacitus paulo diuersus abit, dum lib. 6. Annalium cap. 12. ita refert: *Simul commonefecit, (Tiberius) quia multa vana sub nomine celebri vulgabantur, sanxisse Augustum, quem intra diem ad prætorem urbanum deferrentur, neque habere priuatim liceret. Quod a maioribus quoque decretum erat, post exustum sociali (vel potius, vt recte Lipsius emendat; ciuili) bello Capitolium, quasitis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibyllæ; una seu plures fuere; datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere.* Et ante illum Dionysius Halicarnassensis, in eandem ferme sententiam scriptum reliquerat, de hac Capitolii conflagratione & versuum Sibyllæ instauratione tradens: *οἱ μὲν ὄντες ἐκ πολλῶν εἰσι σύμφοροι τῶν τόπων οἱ μὲν ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ δὲ ἐξ Ἐρυθρῶν*

ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἱ δὲ ἐξ ἄλλων πόλεων. id est: *Quæ hodie extant carmina sunt e pluribus locis illa collatitia. Nonnulla ab Italia urbibus: quedam Erythris ex Asia deportata: nonnulla autem aliunde.* Hæc, inquam, minime obstant: quia non est absurdum, vnius eiusdemque vatis, quæ Erythris nata sit, carmina non in eo oppido tantum, sed etiam in aliis reperiri locis. Quod quomodo factum sit, inferius suo loco dicemus.

Sed neque audiendi, qui hanc Mermisso, vel Marpesso, Troadis oppido volunt ortum habuisse; dictam autem *Erythræam* a rubicundo eius urbis colore, vel etiam foli; ut est apud Stephanum: *Μερμησσοῦ πόλις Τρωικὴ, ἀφ' ἧς ἡ Ερυθραία Σίβυλλα. ἦν γὰρ ἡ πόλις αὐτὴ ἐρυθρὰ τὰ χρώματι.* id est, *Mermessus oppidum est in regione vbi Troia fuit, ex quo Erythræa Sibylla. Erat autem ea urbs colore rufa.* Pausanias in Phocicis patria Marpessiam censet, Erythræam autem nominatam a colore foli: *ὑπερέρυθρον δὲ πᾶσα ἡ γῆ περὶ τὸν Μάρπησσον γῆ, καὶ δεινῶς ἔστιν ἀνχυώδης.* id est, *supra modum rubra est humus tota circa Marpessum & vehementer sicca.* Sed hæc friuola sunt & fide indigna. Cui enim vnquam homini, vel rei, nomen a loci colore inditum fuit, cum eius coloris particeps non esset? Nam ne ipse quidem sinus Arabicus, qui vulgo mare rubrum dicitur, id nomen hac sola ratione adeptus, quod vadum subtus rubrum sit, sed quia falso creditum fuit ab ignaris aquam inde colorari:

vel, quia ibi Erythras regnavit, vt refert Pomponiu Mela lib. 3. de fitu orbis cap. 8. a quo Græci ἐρυθρὰν θάλασσαν dixerunt. Quod proprius ad verum accedit. Cum enim Isaaci patriarchæ filius primogenitus Esau, qui Arabiam ei mari confinem tenuit, Edom vocaretur, (quod nomen Ebræis *rubrum* sonat) quod is toto corpore rufus ab ortu esset, ab eoque is sinus mare Edom diceretur, Græci vertentes, ἐρυθρὰν θάλασσαν, hoc est, mare rubrum vocarunt. In quo quidem nihil, quod absouum videri debeat. Sibyllam autem solo aut vrbe, quantumuis rubra, ortam degentemue, cum ipsa eo colore infecta non esset, rubram & Græce Erythræam propterea dici, dictu absouum & perridiculum est.

Hac igitur tam inficeta nominis huius Sibyllæ expositione explosa, superest vt *Erythræa* dicta sit ab vrbe Erythris. Duæ autem vrbes feruntur eius nominis: vna in Græcia, ditionis Plataensium, inter Megaram & Thebas sita; altera in Asia, ciuitatibus Jonicis annumerata, prioris illius colonia, vt ex Strabone discimus. Hanc quæ in Jonia est, patriam Sibyllæ censemus, non priorem: qua autem coniectura, infra patebit. Remouendus interim Seruii Grammatici error, qui loco supra notato Sibyllam ab Erythræa insula oriundam dicit: *Illa (inquit) hausit arenam manibus, & longam vitam poposcit. cui Apollo respondit: id posse fieri, si Erythræam insulam in qua habitabat relinqueret, & eam nunquam videret.* Cæterum

terum nullam in ea regione, in qua nata est Sibylla, eius nominis insulam esse constat. Sunt quidem insulæ quædam Erythris adiacentes; verum non eo nomine: neque Erythrææ, sed Ἰπποῖ olim vocabantur, Strabone teste lib. 14. καὶ μέσον δὲ πρὸς τὸν ἀνατολικὸν αἰ Ἐρυθραί, πόλις Ἰωνικὴ λιμένα ἔχουσα, καὶ νησίδας ἀσπασίμους Ἰπῶν καλεσμένας. id est, *in medio fere cursu Erythræ sunt, ciuitas Ionica, habens portum, & iuxta insulas exiguas Ἰπῶν nominatas.* Quod autem Solinus cap. 26. in capite Bæticæ, vbi extremus est noti orbis terminus, insulam describit septingentis passibus a continenti distantem, Erythræam nominatam, quod hanc Tyrii a rubro profecti mari habitarent, nihil ad Sibyllam Erythræam, de qua agimus, pertinere palam est.

CAPVT II.

Aliæ ambages de patria Sibyllæ. Veterum de hac re dissensio & pugna.

Justini Martyris & Lactantii loca expenduntur.

SEd alias video ambages & difficultates. Quod Senim Homero vatum summo accidisse dicitur, vt post eius mortem septem de eius natali solo inter se vrbes contenderent, id & Sibyllæ quoque memoriæ & honori datum esse, multis ostendi potest. Jam visum est de Marpesso vrbe, obtinuisse

nuisse famam & proditum fuisse, ea in regione vbi ea ciuitas esset, ortus initium habuisse Sibyllam, & quomodo ibi genita Erythræa dicta sit. Cæterum & Sibyllæ ipsius carmen de suo genere pro ea opinione proferebant ciues Marpessi; quod a Pausania in Phocicis relatum adscribere operæ precium est.

Ἐμὶ δ' ἐγὼ γεγαῖα μέσσην θνητῶν τε θεῶν τε
 Νύμφης δ' ἀθανάτης, πατρὸς δ' αὐκητοφά-
 γου.

Μητρόθεν Ἰδογενῆς, πατρὶς δέ μοι Ἰδῶν ἐρυθρῆ
 Μάρπητος, μητρὸς ἰερῆ, ποταμὸς δ' Αἰδωνεύς.

quos versus sic latine vertit Sylburgius:

*Inter utrumque sequor medium, Diuasque ho-
 minesque,*

Nympha immortalis sata cetophago genitore.

Ida mee matri patria est, mihi patria rubra

Marpessus, matri quæ sacra, amnisque Aidoneus.

Nec quæ de hac vrbe & regionis proprietate ad eius carminis explicationem sequuntur apud Pausaniam latine, ob loci prolixitatem, subiungere grauabor: *Extant (inquit) adhuc in Ida Pbrygia Marpessi urbis vestigia, quo loco inquilini restant circiter sexaginta. Tota est circa Marpessum terra subrufa, & mire torrida. Quocirca quod Aidoneus amnis modo se subter terram abdat, modo rursus emergat, ac eiusmodi sepius repetitis vicibus postremo penitus occultetur, ad Idæ*

montis naturam arbitror referendum, quod rarum est ac pertenuè solum, & multis cuniculis cauernosum. Abest ab Alexandria, quæ est in Troade, Marpeffus stadia ferme ducenta & quadraginta. Et Herophilen quidem, qui Alexandria degunt, Apollinis Sminthei aiunt adituam fuisse: Hecubæ vero somnium interpretatam, ita ut rei qui vulgo est notissimus exitum prædixerit. De locis autem atque urbibus, quas visit, hæc addit: Magnam vitæ partem egit hæc Sibylla Sami, sed Claron etiam, quæ Colophoniorum urbs est, venit. Sed & Delon eadem & Delphos adiit: Delphis etiam ei de quo dictum est saxo insidens vaticinia dabat. Insignis hic locus magni scriptoris, & notatu dignus de Sibyllæ peregrinationibus.

Erythræi contra, quos idem Pausanias acerrime omnium Græcorum de Herophiles ortu certasse testatur, Corycum montem, & sub eo antrum ostendebant, in quo natam Sibyllam contendebant. Parentes eius fuisse Theodorum pastorem indigenam, & Nympham cognomine Idæam: rationem cognominis non esse aliam, nisi quod frequentia arboribus loca & umbrosa Idas iis temporibus homines vocarent. Versum autem, in quo Marpeffi & Aidonei fluminis fit mentio, e supra allato Sibyllæ carmine expungebant. Descendere & Gergithii (qui scilicet urbem Gergitha in eadem Troade habitabant) in idem certamen, Sibyllæque natales sibi non minori studio & contentione vindicarunt: vsque

adeo, vt tanquam victores eius pugnae nummum Sibyllae effigie cum sphinge signatum in vsu haberent; vt ex Phlegontis primo Olympiadum constat, sepulchrum etiam Sibyllae apud se in templo Apollinis Gergithii ostendebant. Auctor Stephanus in voce Γέργυς. Id esse verum quo minus dubitemus, Ezechiel Spanhemius, non vulgaris vir eruditionis & solertissimus veterum monumentorum indagator, pridem nobis eius nummi Gergithiorum effigiem caelo expressam exhibuit, in opere egregio quod edidit de praestantia & vsu numismatum, dissertatione tertia.

Verisimile est autem non inter Phrygas tantum & Erythraeos hanc litem de ortu Sibyllae exarsisse, sed & inter alias Graeciae ciuitates, immo & barbaras nationes: occasione iis data, quod ad eos omnes Sibylla transiisset, cum peregrinationis eius vestigia diuersis ac longe remotis in vr-
 bibus extarent. Quippe & Italos Cumaeam vocasse Sibyllam a Cumis Campaniae ciuitate, quae Erythraea esset, locus ille Aristotelis probat, quem supra ex Admirandis eius auditionibus recitabamus. Neque eius ambitionis siue aemulationis expertes fuisse videntur Chaldaei, qui quam Graeci Erythraeam, aut Gergithiam, aut alterius ciuitatis Graeciae nomine vocarent, quamque Itali Cumaeam, ipsi Babyloniam, tanquam Babylone ortam cognominauerunt. Iustus quidem inter alia vitae decora Christi martyrio illustris, oratione parænetica ad Graecos, de anti-
 qui-

quiore Sibylla loquens hanc Babylone in Italiam & Campaniæ oras processisse testatur his verbis: ἔσα δὲ ὑμῖν ραδίως τὴν ὀρθὴν θεοσεβειαν ἐκ μέ-
 ρους ᾧδῶν τῆς παλαῆς Σιβύλλης ἐκ ἰνῶ δωμα-
 τῆς ὑπιπνοίας διὰ χρησμῶν ὑμᾶς διδασκείης,
 μαθαίνειν τῶνδ' ἀπερ' ἐγὼ εἶναι δοκεῖ τῆς τῶν
 περὶ φητῶν διδασκαλίας. Ταύτην δὲ ἐκ μὲν Βαβυ-
 λῶν ᾧδῶν ᾠρητοσάει Φασί, Βηρώσῃ τὴν χαλδαί-
 κὴν ἰστορίαν γράψαντ' ἰσχυρότερα ἔσαν· εἰς δὲ
 τὰ μέρη τῆς Καμπανίας σκοοῖδα ὅπως διαβᾶσαν.
 &c. id est. *Perfacile autem vobis erit rectam reli-
 gionem ex parte aliqua, quæque proxime ad pro-
 phetarum accedunt doctrinam, a veteri Sibylla vos
 per fatidica responsa ex potenti quodam afflatu do-
 cente accipere. Hanc Babylone ortam, Berosi illius
 qui Chaldaicam historiam scripsit filiam, ad Cam-
 pania oras nescio quomodo peruenisse ferunt. Ac
 quod Chaldæam attinet originem, non solum
 in ea est sententia Justinus, sed etiam Lactantius;
 qui idem lib. i. cap. 6. expresse confirmat. Quod
 autem Berosi Chaldaei, qui Chaldaicam historiam
 scripsit, filia ibidem dicitur, eaque ipsa cuius
 Plato in Phædro & aliis locis mentionem fecit,
 falsum ratio temporum conuincit. Cum enim
 omnium eruditorum consensu Berosus ille histo-
 riæ Chaldaicæ scriptor, qui pater Sibyllæ dici-
 tur, eam historiam tertio Syriæ regi Antiocho
 inscripserit, adeoque multo tempore post mor-
 tuum Alexandrum; qui fieri potest, vt Plato eius
 Sibyllæ, quæ ex Beroso illo nata sit, vllam fecerit*
 men-

mentionem? si quidem ex Laertio constat, Platonem primo octauæ & centesimæ Olympiadis anno, hoc est, toto decennio priusquam Alexander in Macedonia regnaret, e viuis excessisse. Quamobrem Montacutius, qui primus hunc in Justino insignem anachronismum deprehendit, in Analectis ecclesiasticarum exercitationum, exercitatione 4. tam turpiter lapsum Justinum non putat; sed hæc verba: τὸ Ἰ χάλδαιὴν ἰσορίαν γράψαντες, scioli alicuius, harum rerum & temporum parum gnari, glossema esse censet, qui alium Berosum non putaret fuisse, præter istum historiæ Chaldaicæ conditorem; cum alium multo antiquiorem isto extitisse constet. Euge vir perspicacissime, libenter recipio tuam hanc animaduersionem, eruditumque iudicium amplector.

CAPVT III.

Difficultas alia ex Pausania verbis notatur. Omnium difficultatum enodatio, & litis propositæ de patria Sibyllæ, tum Sibyllarum numero, disceptatio & finis.

Mihi autem alius animus scrupulus percusserrat ex Sibyllæ denominatione illa ab Erythra Asiæ ciuitate; quo pacto fieri possit, vt Erythraæ

thraa Sibylla fuerit Berofi filia, historiae Chaldaicae scriptoris, qui Alexandro suppar fuit, quam Troiano bello superiorem fuisse Pausanias tradat? Quod ut pateat ipsamet eius verba adscribere placet: *Ἐπὶ ταύτῃ (πέτρα) Δελφοὶ εἶσαν Φασὶν ἄσαι τὲς χρησμές ὄνομα Ἡροφίλην. Σιβύλλαν δὲ Ὀπίκλησον τὴν πρότερον γενομένην. Ταύτην ταῖς μάλιστα ὁμοίως ἔσαν δεχαίαν ἔυρσκοον, ἣν θυγατέρα Ἐλληνες Διὸς καὶ Λαμίας τὴν Ποσειδῶνός Φασὶν εἶναι, καὶ χρησμές τε αὐτὴν γυναικῶν πρώτην ἄσαι, ἣ ὑπὸ τῷ Λιβύων Σιβύλλαν λέγασιν ὄνομαθῆναι. ἡ δὲ Ἡροφίλη νεώτερα μὲν ἐκείνης, φαίνεται δὲ ὅμως πρὸς τὸν πόλεμον γεγονῆα καὶ αὐτὴ τὴν Τρωικῶν. hoc est: Saxum illic eminent, de quo Sibyllam Herophilen oracula canere solitam Delphi tradidere: quae cognomine Sibylla nuncupata ab initio fuit, perinde atque aliam quamuis antiquam fuisse comperi. Filiam Graeci Jouis & Lamiae dictitant: Lamiam ipsam Neptuno genitam, mulierum omnium primam vaticinatam, & ab Afris Sibyllam nominatam. Ista autem Herophile illa quidem posterior est: constat tamen & ipsam ante Troianum bellum viguisse. Hic duas, nisi fallor, agnoscit Sibyllas, utramque Herophilen dictam: vnam quidem vetustiore, nulli fatidicarum antiquitate cedentem; alteram eodem nomine sed posteriore aetate, quae tamen & ipsa rebus Troicis superior fuerit: quippe quam ibidem tradat praedixisse, Helenam quandam fatalem fore Asiae, cuius scilicet causa Graeci bellum illa-*

illaturi Troianis Iliumque euerfuri essent. Qui igitur fieri potest, vt tam vetusta, Beroso historico, qui Alexandri Magni ætate vixit, patre nata fuerit? Ita Pausaniæ etiam testimonio confirmatur censura Montacutii, de qua supra; eam scilicet Sibyllam, cuius meminit Plato, non fuisse eandem illi quæ fuit Berosi historici filia.

Sed & Strabo lib. 14. duas videtur agnoscere Sibyllas Erythris natas: vnam antiquiorem, alteram posteriorem; non tamen ambas antè bellum Troianum, vt apud Pausaniam. Quippe eam quæ posterior est, tempore Alexandri Magni vixisse tradit, præterea vetustioris nomen proprium non apponit. Mihi verisimile fit, harum saltem alteram, puta antiquiorem, illam ipsam esse Herophilen a Pausania & aliis nuncupatam. Verba Strabonis hæc sunt: ἐκ ἧ Ερυθρῶν Σίβυλλά Ἰβῶν ἐνθοῖς ἢ μαιθικὴ γυνὴ τῶ δὲ χαλκίων τις. καὶ Ἀλέξανδρον δὲ ἄλλη ἦν τὸν αὐτὸν τρόπον μαιθικὴ καλεσμένη Ἀθηναῖς ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως. *Ex Erythris est Sibylla quaedam numine afflata & vates mulier ex antiquis: tempore autem Alexandri alia quaedam extitit item vates Athenais nomine.* Quæ ostendunt, quanta in his sit perplexitas auctorum, vt vaticinio opus videatur ad hanc dictorum confusionem expediendam. Ecce enim aliæ turbant ambages de Cumæa & Cumana Sibylla, quas plerique omnes Varrone & Lactantio auctoribus distinguunt. Hic enim in Sibyllarum catalogo Cumæam quarto loco ponit, Cumanam

nam septimo: illam a Cumis vrbe Æolidis, hanc a Cumis Italiæ oppido volunt nominatam. Quibus suffragari videtur Stephanus in voce *Κύμη*: quo nomine cum quinque ciuitates diuersis in locis sitas tradat; eius quæ est in Æolide gentile nomen esse *Κυμαῖ* docet, eius autem quæ est in Italia *Κυμεύς*. Sit sane hæc distinctio gentilis nominis in genere masculino: quid si Sibyllam ab hac ipsa vrbe nominatam effari velim, quæ tandem inflexio dabitur masculini istius *Κυμεύς*? *Κυμῆς* ne, aut *Κύμοσα*, aut *Κύμεια* dicitur? At hoc esset nugari, cum nusquam hæc nomina reperiantur. Restat igitur vt *Κυμαίαν* itidem a *Κυμεύς* dicamus: ita enim Aristoteles in Admirandis Erythræam Sibyllam, quod Cumis Campaniæ vrbe in Italia habitaret, *Κυμαίαν* a quibusdam in Italia versantibus nuncupatam refert: neque aliter sane Maro Sibyllam quæ in ea ciuitate esset quam *Cumæam* vocat. Quin Antimachus vir aut Græcus aut Græce bene doctus, neque minus latini sermonis peritus, in præfatione ad Sibyllina oracula, quam Lactantius septimam ordine Sibyllam recenset & *Cumanam* vocat, ipse *Κυμαίαν* vertit. Ita nullum inter Cumanam & Cumæam discrimen ponit. Quam autem quarto loco memorat, eam non Cumæam neque Cumanam appellat, sed *Italiam*: *τετάρτη ἢ Ἰταλική, ἢ ἐν Κυμμερία τῆς Ἰταλίας*, id est, *Quarta est Italica, que in Cimmericia Italiæ mansit*. Cimmericiam Italiæ vocat eam partem vbi

est

est Auernus lacus ; quam opacam arboribus & spelunca horrendam Plutoni sacram creditum. Vbi Cimmerios a loci obscuritate ita dictos posuerunt, translato nomine ab iis qui Bosphorum Cimmerium incolunt. Strabó lib. 5. καὶ τὸ πὸ χωρίον Πλατώνιον ἢ ὑπελάμβανον, καὶ τὰς Κιμμερίας ἐνθάδε λέγεσθαι. Ibi locus Auernus fuit, de quo Aristoteles in Admirandis: *ὡθὲ τὴν Κύμην τὴν ὡθὲ Ἰταλίαν λίμνη ἔστιν ἢ προσαγορευομένη ἄορνθ*. Vide & Maronem in sexto Æneidos. Interim ex his Iustini locum supra allatum de Sibyllæ Babylone in Campaniam Italiæ transitu emendare licet : horumque loco, εἰς δὲ τὰ μέγιστα τῆς Καμπανίας, lege ex Antimacho εἰς δὲ Κιμμερίαν τῆς Καμπανίας.

Hæc cum ita sint, quærerem libenter ab Antimacho si viueret, quæ alia Sibylla apud Cimmerios Italiæ habitauerit, præter ipsam Cumæam cuius meminit Aristoteles in Admirandis, Herophilenque & Cumæam ab Italis dictam testatur; Virgilius item in sexto Æneidos, sed quam *Deiphoben Glauci*, nescio quos auctores secutus, appellat? Certe loci conditio eandem fuisse vatem confirmat, quando verisimile non est duas eodem in loco fuisse Sibyllas. Italica enim Sibylla Antimachi habitauit in Cimmeria Italiæ, hoc est, vt modo ostendimus, iuxta Auernum, vbi vulgo creditum patere aditum ad inferos. Quod autem & Maronis Sibylla iisdem in locis responsa daret, verba hæc Æneæ ad Sibyllam clare testantur:

Vnum

*Vnum oro (quando hic inferni ianua Regis
Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso)
Ire ad conspectum cari genitoris & ora
Contingat: doceas iter, & sacra ostia pandas.*

Quorsum igitur hæc Italicæ a Cumæa distinctio, non video; nullum quidem ex verbis Antimachi locum esse distinctiōni Cumææ a Cumana palam est. Quo alii, qui has distinguunt, fundamento nitantur, quidue ad id probandum afferant, videamus.

Richardus quidem Montacutius citato loco Baronium reprehendit, quod *Cumæam* Sibyllam omnium nouissimam Solino auctore dixerit, quam *Cumanam* Solinus vocet: tum quod hæc ab illa & quomodo distinguatur docet: *Diuersissima est (inquit) Sibylla Cumæa a Cumana, quod doctissimus Onuphrius obseruabat. Cumæa erat quæ sub Troiani belli tempora Cumis in Asia vaticinabatur; (quanquam apud Onuphrium per incuriam Italici belli legitur; cum deberet legi Iliaci) at Cumana fuis quæ Prisco Tarquinio regnante (alii Superbum volunt hunc fuisse) Romam venit, eidemque suos libros pretio e flammis redimendos offerebat.* Eademque virgula censoria Sixtum Senensem castigat, quod Cumæam & Cumanam Sibyllas confundat. Præterea aliter errasse ostendit, *dum Cumis ortam referens Cumanam vocat.* Quasi nomen id adiectiuum aliunde quam a Cumis deriuetur. Sed nimirum id vult, non recte Sixtum Sibyllam, quæ Cumis Joniæ orta esset,

Cumanam vocasse: quod Cumani ex oppido Cumarum in Campania, non autem ex illo quod est in Jonia dicantur: ut & Valla obseruat lib. 4. Elegant. cap. 85. Esto. Neque enim nobis disputatio est de nomine, sed de Sibylla: an duæ eo in loco Italiae, quem describit Virgilius, Sibyllæ fuerint, vna Cumis Joniæ orta, altera posterior Cumis Campaniæ. Affirmat Montacutius sine vlla hæsitatione. Quidni? qui Solinum & Lactantium auctores habeat. Enimvero plerosque omnes recentiorum video pedibus in eorum sententiam vadere. Ita fere vsu venit, ut auctoritas apud multos pro iudicio valeat, neque ultra curent perpendere quod ab iis, quos plurimi faciunt, Scriptoribus proditum vident. Nos autem amplius considerantes, vnã fuisse Cumis Campaniæ Sibyllam, eamque eandem, quæ Cumis Joniæ orta sit, non dubitamus.

CAPVT IV.

Non recte iudicare qui Cumanam Sibyllam quandam in Campania Italia post Cumæam vixisse censent.

Ostendimus autem, Maronis poetarum, ut passim Julius Scaliger vocat, doctissimi, testimonio in sexto Æneidos. Quo loco Æneas responsum petens preces & vota Apollini fundit. Cui post-

postquam templa, ludos, & cerimonias promissit, ad Sibyllam conuersus his verbis eam quoque sibi propitiam reddit:

Te quoque magna manent regnis penetralia nostris;

Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata

Dicta mea genti ponam, lectosque sacro

Alma viros.

Quæ sunt igitur arcana illa fata Sibyllæ, quæ genti suæ, hoc est, Romanis dicta, in adyto & sacrario repositurum se promittit, quæ posteri exinde in rebus dubiis consulant, nisi eius, quam alloquitur, Sibyllæ carmina? Quod autem ibi Cumæam siue Erythræam Sibyllam, illam scilicet Cumis Joniæ natam, alloquatur, palam est; igitur huius Cumææ Sibyllæ, non alterius, nescio cuius, Cumææ Cumis Campaniæ ortæ oracula per Æneam, aut qui illi in Italia successerunt, ad Romanos fuisse transmissa; neque aliis vsos fuisse Romanos Sibyllinis libris doctissimo viro Maroni credendum est.

Quam autem aiunt Sibyllam multis post seculis ad Regem Tarquiniū venisse cum tribus, vel vt Gellius tradit, nouem libris oraculorum, eam non fuisse Sibyllam putandum est. Certe Gellius, qui eam historiam ex antiquis Annalibus refert, eam quæ ad Tarquiniū accessit *Sibyllam* non appellat, sed *anum hospitam, eamque incognitam*. Sic autem scribit: *In antiquis annalibus memoria super libris Sibyllinis hæc prodita est. Anus*

M 2

hospi-

hospita atque incognita ad Tarquinium Superbum Regem adiit, nouem libros ferens, quos esse dicebat diuina oracula: eos velle dixit venundare. Cætera eo loco legantur: in quibus mulierem solum appellat, nunquam Sibyllam; hæc tantum in fine addit: sed eam mulierem tunc a Tarquinio digressam postea nusquam loci visam constitit. Quæso, si hæc mulier Sibylla fuisset, Cumis Campaniæ genita & ibi habitans, num hospita aut anus incognita diceretur?

Sed neque Seruius Virgilio interpretis Sibyllam vocat, sed mulierem simpliciter vt Gellius, de his libris differens ad hæc Poetæ verba: *tuas sortes arcanaque fata.* Ita igitur Seruius: *Tuas sortes Sibyllina responsa: quæ, vt supra diximus, incertum est cuius Sibylle fuerint: quanquam Cumane Virgilius dicit, Varro Erythrææ. Sed constat, regnante Tarquinio quandam mulierem nomine Amaltheam obtulisse ei nouem libros, in quibus erant fata & remedia Romana.*

Cui porro naris paulo emunctioris non fabulosum videatur quod sequitur de librorum pretio & combustionione, cum rex quanti eos anus faceret emere nollet? *Foculum* (inquit Gellius) *coram eo (Rege) apposuit, & tres libros ex nouem deussit.* Si apposuit, ergo attulerat secum, & quidem bene accensum & lucentem: aliter non potuisset tam subito ob oculos regis eorum librorum tres consumere, & breui post temporis interuallo tres alios: nec credendum, regem patienter tamdiu
hanc

hanc scenam & anus importunitatem ferre potuisse, præsertim superbum. Quamobrem Seruius dicto loco aliter narrat: hanc scilicet anum *pro iis libris poposcisse tercentum philippeos, qui aurei tunc pretiosi erant: qua contempta alio die tribus incensis reuersa est, & tantum poposcit: item tertio aliis tribus incensis cum tribus reuersa est: & accepit quantum postulauerat, hac ipsa re rege commoto, quod pretium non mutabat.* Quo sane modo plausibilior fit narratio.

Sed iocularem eo loco Seruii errorem in temporum ratione nemiri animaduersum obiter annotare libet, dum Philippeos nummos Tarquini Superbi ætate pretiosos fuisse dicit. Qui quantum ea opinione aberret, vel ex Gellii lib. 17. cap. 21. vbi chronologiæ specimen quoddam exhibet, intelligi potest. Ibi namque Homerum & Solonem, quem supparem Homero fuisse inter omnes conuenit, ante Romam conditam centum & sexaginta annos vixisse, ex Chronicorum Cornelii Nepotis libro primo refert. Et paulo post, eundem Solonem leges Atheniensium scripsisse, Tarquinio Prisco regnante, anno regni eius 33. a quo non magno temporis interuallo Tarquinius Superbus vltimus regum abfuit. Ex quo, vt dixi, patet, multis seculis ante Philip-pum Macedonem Alexandri patrem vixisse Tarquinium Superbum; vtpote qui Cyri maioris, Monarchiæ Persarum fundatoris, & Solonis *σὺν* *ξεγυ* fuerit. Quod cum ita sit, non video

quomodo Philippei nummi eo tempore pretiosi esse potuerint, quo tempore nondum Philippus rex, a quo iis nomen, natus erat. Sed hæc obiter: ad propositum reuertor.

Hinc quoque confirmor, non fuisse eam animum Sibyllam, quod verisimile mihi non fit, feminam vatem & numine instinctam animum vsque adeo demittere voluisse, vt libros suos ad Regem velut ad nundinas vendendi causa afferret, & pretio exponeret. Longe hoc profecto remotum a dignitate & moribus. In quo etiam illud absurdum occurrit consideranti. Aut enim omnes eos vaticiniorum libros vt Romanis diuinitus conscriptos penes eos esse & conseruari oportebat: vel horum tres tantum. Si integros nouem, cur sex comburit? si non omnes, sed tres tantum, cur omnes venales proponit? Nec vero nobis primis suspecta hæc Cumana Sibylla fabulositatis, sed & aliis doctis viris: in his & Joanni Tristano, solertissimo antiquitatum ex veterum numismatum monumentis indagatori, qui de hac re eleganter & docte in Commentariis suis historicis disputat.

Vnus modo restat scrupulus ex Plinio; qui Sibyllam ad Tarquinium Superbum cum libris adisse confirmat libro & capite 13. *Inter omnes vero (inquit) conuenit, Sibyllam ad Tarquinium Superbum tres libros attulisse. Ex quibus duo cremati ab ipsa, tertius cum Capitolio Syllanis temporibus.* Sed quod de his non multum curauerit

Plinius quam vera essent, verba eius ipsa ostendunt. Primum, inter omnes ait conuenire, tres libros a Sibylla allatos Tarquinio. Atqui aliter A. Gellius, vt visum est, ex antiquis Annalibus refert: nempe nouem libros ab anu quadam incognita ei regi oblatos. Cum igitur, contra quam Plinius censet, de eorum librorum, qui ad Tarquinium allati sunt, numero non constet; cur de conditione & nomine eius mulieris, quæ attulit, magis ex hoc Plinii loco constare debeat, non video. Hoc modo vanescit illa persuasio quorundam de septima illa Sibylla Cumana Tarquinii regis suppare. Nec tamen inficiamur quod proditum historiis est Populi Romani, quod Plinius suæ ætatis doctissimus, quod eruditissimus Noctium Atticarum lucubrador scriptis popularunt: fatemur anum hospitam & incognitam, vt ait Gellius, ad Tarquinium Superbum adiisse, & libros ei fatales attulisse: non tamen quæ esset Sibylla, sed quæ aliunde nacta eos libros, nescio quomodo, fortasse ab ipsa Erythræa Sibylla, sub mortem illi traditos & commendatos, mandato ipsius ad regem detulit, & pretio addixit. Quæ cum pecunia accepta, quantam voluit, e medio excessisset, inque patriam & regiones remotas remeasset; nihil mirum, si suspicio de ipsa facta est vulgo quod Sibylla esset, argumento librorum quos ad Regem attulisset: ceu necesse esset eorum librorum esse auctorem, quos in potestate haberet ad venundandum aut com-

burendum. Ita plane sentiet de hac historia qui incertis auctoritatibus ac vulgi rumore posthabito iudicium adhibere volet; vt quod magis verisimile est, & potiorum auctorum dictis consentaneum, sequatur.

CAPVT V.

*Scrupuli de aliis Sibyllis tolluntur,
atque vnā fuisse Erythræam
Sibyllam ostenditur.*

Sublata e medio Cumana Sibylla, reliqui pro-
nuiore iam negotio circa alias Sibyllas scrupuli
tolluntur: eademque opera ostenditur, vnde il-
la multarum Sibyllarum opinio incesserit. Enim-
vero non video quid nunc obstet, quin vnā fu-
isse Sibyllam illam Græcis cognitā & celebra-
tam Herophilen, cognomento Erythræam, ponamus.
Siue hæc vere, vt quibusdam visum, Ery-
thris orta fuit, siue Marpesso, siue Gergithe, siue
e quauis alia Græciæ ciuitate, qua de re olim cer-
tatum inter Græcos fuisse supra ex Pausania osten-
dimus; siue etiam, quod Justinus Martyr credi-
dit, Babylone patre Chaldæo Berofo, non illo
qui Chaldaicam scripsit historiam, sed alio anti-
quiore: ab eo autem oppido nomen traxisse, in
quo diutius mansisset, ideoque Erythræam fuisse
nuncupatam. Aut cuiquam in credibile videatur,
mulie-

mulierem Babylone natam transiſſe in Græciam, Erythris, Cyme, & aliis in vrribus Joniæ & Græciæ diuerſatam, in iis famam ſui & diuinationis monumenta reliquiſſe, ex quo occaſio poſteris data ambigendi de patria eius & certamen exortum?

Immo verò non deſunt, qui hanc Japheti, qui vnus fuit e Noe filiis, vxorem fuiſſe exiſtiment, quæ Græcis Erythræa dicta eſt: ita quidem vt ſua oracula ſeculo forte vno vel altero poſt turrim Babylonicam linguarumque diuiſionem græce ediderit; extiterintque illa oracula & nota hominibus aliquot ſeculis ante datam Moſi legem, licet nondum tunc literis mandata eſſet. Meminit huius opinionis Jo. Henricus Vrfinus Exercitationum familiarium de Zoroaſtre Baſtriano, Hermete Trismegiſto, Sanchoniathone Phænicio & eorum ſcriptis, *ωδγαλειπ.* ſect. 4. & ſingularem opinionem vocat. Cui tamen, ſi qua Sibyllinis Græce ab Opſopæo editis fides habenda, ipſamet lib. I. ſuffragatur Sibylla, nurum ſe profeſſa Noe Patriarchi; item in calce libri tertii, vbi de genere ſuo his verſibus teſtatur:

Ταῦτα σοι Αἰγυπτῆς Βαβυλωνία τεῖχεα μα-
 κροῖ
 οἰσθημανῆς περιπῆσαι εἰς Ελλάδα· πεμπό-
 μνον πῦρ
 πᾶσι περιφθεύσαι θεῶν μηνύματα θνητοῖς,
 ὅς τε περιφθεύσαι με θεοῖς ἀνίγματα
 θεῶν.

καὶ καλέεσι Βερωτοὶ με καὶ Ἐλλάδα πατρίδ' ἄλλης,

ἐξ Ερυθρῆς γεγαῖαν &c.

Vbi expresse Babyloniam se dicit, Babylone autem missam diuinitus in Græciam vaticinandi causa: licet Græci apud se natam Erythris mentionantur. Tum paucis interiectis se Noachi numerum non minus diserte profitetur vltimis verbis:

ὅτε γὰρ κατεκλύζετο κόσμος
ὕδασι, καὶ ἦς ἀνῆς μόν' εὐδοκίμη' ἐλεί-
φη.

ὕλοτόμῳ ἐνὶ οἴκῳ Ἰππλώσας ὑδάτεσσι,
σὺν θηροῖσι, πτηνοῖσι δ', ἵν' ἐμπλήσῃ πάλι κόσ-
μῳ.

τὸ μὲν ἐγὼ νύμφη, καὶ ἀφ' αἵμα' αἰσῶ
ἐτύχην.

Quæ sic vertit latine (vt potuit) Sebastianus Castalio:

*Hæc sunt, quæ moneo Assyria Babylone profecta,
In Græcos ignis missus, fanatica, cunctis
Exponens diuina Dei præsignificata,
Mortali vt generi diuina ænigmata pandam.
Et tamen ex alia patria me Græcia dicit
Ex Erythra natam &c.*

*Siquidem cum dilueretur
Mundus aquis, cum vir solus probus exuperauit
Quidam, quem per aquas vexit domus eruta
filuis,*

*Et pecudes & aues, rursum impleretur vt orbis,
Eius ego nurus.* Vt

Vt potuit, inquam, non male quod sensum attinet; secus si numeros spectamus, quorum nullam fere habuit rationem: sunt enim incompti & insuaues versus. vt omittam mendum in quantitate, quod vitare non potuit, pronomini *ego*, vltima producta, quæ semper breuis apud bonos auctores. Sed hæc obiter.

Ex his quidem apparet, Babyloniam fuisse eam vatem, quam Græci & Sibyllam nominauerunt, & Erythris natam prodiderunt; nomine ab vrbe indito, vt fit, *Erythræam* vocantes. Quod etiam amplexus est Firmianus, quo loco notat, non potuisse discerni, versus Sibyllini cuius Sibyllæ essent, ob confusionem, præterquam vnus Erythrææ, *quæ & nomen suum verum carmini inseruit, & Erythræam se nominat, ubi prælocuta est, cum esset orta Babylonie.* Solum hoc minus consonum versibus allatis videatur, quod in iis, quos habuit Lactantius, versibus Sibylla nomen suum verum carmini inscripsit, & se Erythræam esse confitetur: in versibus laudatis negat præcise se esse Erythræam, sed putari ab hominibus qui in Græcia versantur:

καὶ καλέσαι βροτοὶ με κατ' Ἑλλάδα πατρίδ' ἄλλης

ἐξ Ερυθρῆς γεγαῖαν, ἀναδέα.

Hæc profecto non quadrant, neque verisimile videtur, hanc, quæ se tam aperte Babyloniam fateatur, cum nomen suum carmini inscriberet, sese Erythræam dixisse. Dici tamen potest, in hoc

secu-

fecutam esse vulgi opinionem: vt quando a Græcis passim *Erythraea* vocaretur, & hoc cognomen innotesceret, noluisse istud mutare, sed carmini inscripsisse, ne alia ab ea, quam Græci nossent, putaretur. Esto. At quod verbis modo allatis se quoque *ἀνασδέα*, hoc est, *impudentem, prostratæ pudicitie mulierem*, ab hominibus dici conqueritur, quis hoc Sibyllæ Græcorum vati conuenire dicat, qui eorum meminerit, quæ supra de Sibyllæ & aliorum vatum apud Græcos, si non vera, saltem credita & celebrata castitate disputauimus? Pugnant certe hæc, neque conciliari vlllo modo possunt, vt non dubitem vel hoc solo argumento quæ in manibus habemus Sibyllina explodere vt supposititia. Sed de his infra accuratius considerabimus.

CAPVT VI.

Aliarum Sibyllarum quæ ab aliis passim auctoribus celebrantur, ad vnam Erythraeam reductio. Iterum de Sibylla longo æuo, tum peregrinationibus.

HÆc qui depositis præiudiciis serua & attentamente perpendet, magis suspectam hanc Sibyllarum a Varrone & aliis proditarum multitudinem habeat, necesse est; tum aliquam rationem

nem requirat, qua se ab hac perplexitate & male
coherentibus quorundam dictis expediat. Hæc
autem vna mihi optima videtur, vt dicamus,
vnam fuisse Sibyllam nomine *Herophiten* primum
appellatam, postea *Sibyllam*, Erythris Joniæ vel
Cyme proxima ciuitate ortam, quam inter alias
celebriorem fuisse ac nobiliorem Lactantius ipse
fateatur, cum plures fuisse Sibyllas Varronis au-
ctoritate impulsus putaret.

Ego istam, quæ maxime illustris fuit, vnam
fuisse contendo, *Sibylla* nomine apud Græcos ce-
lebratam; ex hac autem vna & singulari Sibyl-
la plures vulgi errore inductas, duabus de cau-
sis, vt equidem arbitror: quia longæua admo-
dum fuit, & vitam vltra solitos ætatis humanæ
limites produxit; tum etiam quia in tam longo
ætatis decursu fere semper peregrinata est: ne-
que tantum procul distitas orbis terrarum plagas
adiit, sed etiam in iis satis diu versata est; quod
iam enucleatius differendum est.

Ac de longo Sibyllæ æuo satis superque supra
in eius indolis & proprietatum consideratione
dictum est: quod autem hinc aliquis minus
cautis de Sibyllarum multitudine error obiici
potuerit, non me iudice tantum, sed etiam Seba-
stiano Castalione viro docto in annotationibus
ad suam versionem latinam Sibyllinorum oracu-
lorum, quiuis intelligat, vbi ita scriptum est:
*Præterea in fine libri septimi docet, se iam ardoribus
& æuo confectam esse, sed tamen a tempore con-
sumptum*

sumptum iri, neque semper victuram. Ex quibus locis patet, eam diutius vixisse quam ferret communis ætas hominum. Quæ res locum fecit fabulæ, quæ ab Ouidio in 14. Metamorph. posita est, ubi Sibylla ostendit sibi a Phæbo prorogam esse vitam, seque iam septingentos annos vixisse, & adhuc trecentos esse duraturam. Atque eadem eius vitæ longitudo in causa fuit (sicut ego existimo) ut quæ eadem esset plures esse putarentur: quod ea diuersis temporibus & locis apparens plurimum speciem præberet. Tum paucis interiectis ad obiectionem, quæ cuius ex tam inusitata & incredibili prorogatione vitæ in mentem venit, sic respondet: Neque est quod mihi quisquam obiiciat, Sibyllam tam diu viuere non potuisse, quod hominis vitam Deus Noë dixisset fore centum viginti annorum &c. Hoc, inquam, si quis obiiciet, respondebo, Deum de communi & vulgari vitæ curriculo dicere. Nam & Abrahamus, & alii multi diutius vixerunt, & Sibylla vixisse potest, cum Deus nulli sit obnoxius legi, quo minus faciat quod ipsi visum sit. Quæ non eo consilio affert, ut credamus Sibyllam mille annos vixisse, (tametsi Magi Artephium suum ea arte ad annos 1025 vitam sibi prorogasse autumant) quantum ætatis spatium fabulis annumerat; sed quod non putet absurdum, Sibyllam multis seculis transgressam limites humani æui notos.

Quod ad alteram causam attinet, nempe errandam vitam; omnes fere in eo consentiunt, quod

quod vniuersas prope mundi plagas obierit Sibylla, vtpote communis gentium vates. Aristoteles quidem in Admirandis, vt vidimus, & eum secutu Maro in sexto Æneidos, Erythris vel Cumis Æoliæ in Italiam venisse, & Cumas Campaniæ habitasse dicit. Justinus autem Martyr hanc ipsam Babylone in easdem oras transgressam ait. Sed & Pausanias per vrbes & insulas Græciæ diuagatam, variarumque terrarum hospitam fuisse refert: αὐτὴ ἢ Σίβυλλα (de Erythræa loquitur) ὤκησε μὲν τὸ πολὺ τῆς ἑῆς ἐν Σάμῳ, ἀφίκετο δὲ καὶ εἰς Κλάρον τὴν Κολοφώνιον, καὶ εἰς Δῆλόν τε, καὶ εἰς Δέλφους. ὁπότε δὲ ἀφίκοιτο, ὅππότε τούτης ἰσαμύνη πέτρας ἦδε τὸ μὲν τοῖς χεῖρῶν αὐτῆν ἐπέλαβεν ἐν τῇ Τρωάδι. id est, *Hæc vero Sibylla magnam vitæ partem egit in Samo: sed & Claron quæ Colophoniorum vrbs est, venit: venit eadem Delon & Delphos. Ac Delphis quidem de quo diximus saxo vaticinia edebat sua. Ceterum in Troade errorum & vitæ fatalem terminum inuenit.*

Nec vero mirum id videri debet in Sibylla gentium omnium vate, quod commune esse constat aliis vatibus & ariolis, vt varias perambulent vrbes & mundi plagas, neque vlllo in loco certo diu consistere possint. Quo etiam videtur spectare Christi effatum in Euangelio: *Non habet propheta honorem in patria sua.* Quibus enim non est fides neque auctoritas in patria, quid aliud restat nisi vt ad alias gentes transeant & peregri-

regrinentur. Sed & Artemidorus commune vaticiniis & ariolis, ut ament vagari & obambulare ac circuire vrbes, notat libro 3. cap. 21. ubi de iis qui somniant sese vates esse effectos: *Φέρει ἢ καὶ ἀποδημίας πολλάκις καὶ κινήσεις τῷ ἰδόντι τὸν ὄνειρον. διὰ τὸ τῆς μάντις ὀφειοσεῖν.* id est, *Portendit sepe etiam peregrinationes & motus hoc somnium ei, qui vidit: propterea quod vates errandam vitam agant.* Idem de Abaride Hyperboreo vate testatur Apollonius in Admirandis historiis sectione 4. *Αβαρίς ἢ ἐξ ὑπερβορέων ἦν μὲν καὶ αὐτὸς τῶν θεολόγων. ἐγράφε δὲ καὶ χρησμούς ταῖς χώραις ὑπερχόμενος, οἱ εἰσι μέγχι τῆ νῦν ὑπάρχοντες.* id est, *Abaris & ipse e Theologis erat Hyperboreis. Scripsit autem & oracula regionibus, quas oberrans lustrabat: que ad hoc usque tempus extant.* Haud secus & de Hilarione monacho, non quidem professione vate sed gratia & dignatione, qui semper numen in pectore habebat, rumor illis temporibus, Hieronymo auctore in eius vita, percubuerat, diu eum in eodem loco manere non posse. Verum hoc ille non ut pluribus vaticinia ederet, faciebat, sed ut honorem fugeret, & importunitatem, qui semper silentium & vitam ignobilem desiderabat. Qua fortasse & causa impulsam fuisse Sibyllam ad peregrinandum non dictu absurdum iudico: quæ tantopere & ipsa solitudinem & silentium amauerit. Qua de re supra abunde a nobis consideratum est.

Utigitur huic disputationi finem tandem imponamus, sic mihi videtur de Sibylla statuum: huic Erythras aut Cymen Æoliæ urbem ortum dedisse, quocumque patre, siue Berofo, vt censet Justinus Martyr; siue Gnosto, vt in Pseudo Sibyllinis scriptum est; siue Glauco, vt Maroni placet: de qua re quid verum sit, inuenire difficile, nec multum ad rem pertinet; ætate superiorem quidem fuisse Troiano bello, quanto autem tempore, ne id quidem certo sciri posse. Nam quod quidam hanc Noachi patriarchæ æuo, hoc est, ante diluuium vixisse censent, & Japheti uxorem fuisse, quo argumento hanc coniecturam firmare possint, non video: nisi quod hanc Noachi nurum fuisse, in illis Sibyllæ oraculis legunt. Sed hoc quam firmum sit fundamentum infra patebit: quo loco, non esse genuina hæc Sibyllæ oracula sed supposititia, rebus addicam necessariis. Hanc quoque varias obiisse vrbes, in iisque vaticinationum suarum monumenta reliquisse, præsertim Erythris, Cumis Joniæ, Samo, & aliis Asiæ ciuitatibus, vti Pausanias tradit, verisimile est: quod magnam populis præbuisse occasionem putandum est, credendi non vnã fuisse Sibyllam sed plures: cum diuersæ vrbes in suis templis Sibyllæ oracula reposita haberent. Quin Cumas Campaniæ venisse, & ibi habitasse, Aristoteli id prode in Admirandis credendum est: idque accidisse non multo tempore post Ilii excidium, si quidem non vanum esse putamus & omni-

mnino poeticum, quod Virgilius in sexto memorat, de ingressu Æneæ ad Sibyllam Cumæantum temporis oracula edentem in Italia iuxta Cumas Campaniæ oppidum, & in antro ibi habitantem, summa loci religione & horrore ob furem & responsa eius vatis. Verum quo minus falso id a Virgilio proditum credamus, auctoritas obstat Aristotelis in Admirandis, toties iam laudato loco; vbi Sibyllam Cumis Italiæ habitasse Erythræam refert: quod profecto non scripsisset, nisi fama vulgatum & propemodum gentium consensu ita esse persuasum fuisset.

Hanc igitur vnam Sibyllæ nomine aîo Græcis cognitam fuisse: si quæ autem aliæ fatidicæ eodem nomine appellatæ sunt, quod sane fatendum est, eadem licentia factum esse, qua Ouidius in *ματαιοτεχνίας*, omnes viros *Danaos*, feminas omnes *Amazonas* appellat: & hisce temporibus Christianæ reipublicæ imperatorem *Cæsarem* vocamus, quem tamen scimus nulla ex parte attingere familiam Cæsarum.

CAPVT VII.

Sibylle per varia orbis terrarum loca discursus. Prophetarum raptus ab angelis: Et de sagitta Abaridis.

Quia dictum est ostensumque Artemidori verbis,